

KINO | RECENZĪJA

KUĢI LĒNĀM APLEDO

Režisora Jura Kursieša debija – pilnmetrāžas spēlfilma **Modris** – kaut kā netverami atšķiras no «latvju filmu mainstreama»

Teksts Kristīne Matīsa, Kino Raksti, speciāli KDI

Divaini – skatoties filmu *Modris*, ik pa laikam nāk prātā konkrētas jaunāko laiku Latvijas spēlfilmas un nevis kā salīdzinājums par labu vai sliktu vienai vai otrai, drīzāk kā motīvu saslēgšanās, pārklāšanās, bet tomēr arī atšķirīga izgaismošanās.

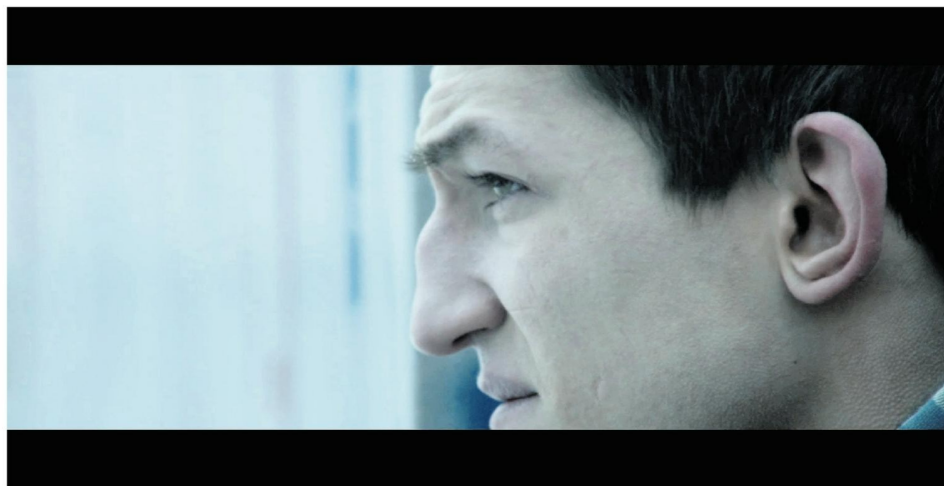
Piemēram, filmas sākuma lielais kameras «atbrauciens» – no pāriša tuvplāna pat līdz kārtīgam putna lidojumam, iespaidīgām virsskatam uz visparastāko Rīgas mikrorajonu (vēlāk no režisora intervijas žurnālā *Ir* uzzinu, ka tie ir Plavnieki). Ar līdzīgu virsskatu savas filmas *Cilvēki tur* (2012) darbības vidi Purvciemā iezīmēja Aikš Karapetjans, tur tur šai mikrorajona videi bija daudz nežēlīgāka un no teicošāka ietekme uz varoņa likteni. Filmā *Modris* svarīgāks ir sniegums aukstums – gan fiziskais, kas liek visiem filmas varoņiem drebināties un tūnāties (turklāt ļauj arī par krimināllietas ieganstu padarīt visvienkāršāko elļas radiatoru, kura izstrūkumu vasarā mamma pat nepamanītu), gan vēl jo vairāk emocionālā ziema, kas valda starp cilvēkiem un ir pamatā visām Modra (Kristers Pikša) nelaimēm.

Šādā emocionālā aukstumā un cietsirdībā puša dzīve rit jau sen – zīmīgi, ka māte (Rēzija Kalniņa) tēva prombūtni izvēlējusies skaidrot ar brutālu «viņš sež cietumā», nevis sacerējusi kaut ko romantisku vai pat vienkārši sadzīvīku – kādu polārlīdzotāju – kā senos laikos – vai kādu viesstrādnieku kaut kur Īrijā, kā mūsdiākos parasts. Māte Modra audzināšanu būvē uz naida (lai gan nevar apgalvot, ka viņa vispār apzināti kaut ko būvē; varbūt tikai reflektē uz dēla arvien kaitinošākajām izdarībām). Un mēs, gudrie no malas, jau nu gan zinām, ka tā var tikai ziepes savārt, nevis harmonisku cilvēku izaudzināt.

PALIKUŠAS DIVAS DZĪVĪBAS

Ziepes arī savārās, tas jau filmas publicitātes materiālos izklāstīts, un vairāk «spoilēt» nevajadzētu. Jo varbūt labāk iepriekš nezināt, tieši kuras no Modra visai bezjēdzīgajām un šķietami nevainīgajām darbībām izrādīsies tās liktenīgas, kas (policiista lietotāju datorspēļu terminoloģijā runājot) dzēsīs viņa atlikušās dzīvības. Kurš no mums nav kādu reizi braucis bez biļetes vai šķērsojis ielu pie sarkanās gaismas?

Lielās līnijās tomēr ir skaidrs jau no pašas sākuma – ja cilvēks, ieraugot žetonus birstam no spēļu automāta, mirdzošām acīm čukst: «Jā, formula strādā», tas ir vistaisnākais ceļš uz bezdibeni. Turklāt vēl tāds cilvēks kā Modris – stumdāms un grūstāms, vienmēr galvu plecos ierāvis,

Līdzās Rēzijai Kalniņai un citiem izciliem aktieriem galvenās lomas tēlotājs Kristers Pikša ir vienīgais neprofesionālis. Publicitātes foto

LIKTENIS «PAZUDIS BEZ VĒSTS» FILMAI MODRIS NEDRAUD

nerunīgs un emocionāli niekustināms. Uz filmas beigām es jau sāku gaidīt – vai tad neuzsprāgs beidzot?

Nu, varētu teikt – pusotru reizi mazliet nolaida ievāku. Un vienreiz pārsteidza ar negaidīti zibenīgu fantāzijas uzliesmojumu, sablējot gatera strādniekam izšķirošā brīdī, kad bija jādabū tēva telefona numurs. Šis uzplaiksnījums un vēl dažas detaļas – mācību stundā uz klades lappušu stūrīšiem zīmētais animētais bruņinieks, pukes uz dārza mājiņas tapetēm un mugursomā vienmēr atrodamie krāsu baloniņi – liecina, ka Modris nav tik truls un indierents, kā mēģina izlīdēt. Taču drošāk, protams, ir ieraut galvu plecos un visu paciest – laikiem jau kādā infantīlā cerībā, ka viss pats no sevis nokārtosies.

Te savukārt nāk prātā Lailas Pakalniņas *Picas* (2012). Toreiz publicitātes materiālos tika uzsvērts – filma ir par to, ka divi jauni puiši paši sačakarē savu iespējami lielisko nākotni, izdarot pirmo lielo mulķību un pēc tam gluži nemanot ar katru

nākamo soli tuvojoties bezdibēnim, paši uzsākuši nobraucienus no kalna un nevarēdami vairs izlēkt vai apstāties. Tomēr Pakalniņas puišu ceļš «uz bezdibeni», salīdzinot ar Modra nolēmību, bija jautrs karnevāls ar kameļu un meža ruku priekšnesumiem, savukārt Modris klusējot stīg arvien dziļāk. Nāk prātā mistiski fatālais teikums no bērnišas radio laika ziņām – «Kuģi lēnām apledo...».

ĶĪGELIS UZ GALVAS

Interesanti, ka es šajā filmā nesaskatu tik skaidru apsūdzību Latvijas (vai varbūt jebkuras līdzīgas «tiesiski mazattīstītas» valsts) tiesu sistēmai, kā to režisors uzsver dažādās intervijās. Filmā nav nekādu korumpētu savzvērstību vai nepārvarama un sistēmiska jaunuma, ir tikai sīkas sagadīšanās, mīkla aizkaitinājumi un birokrātiska neelastība, kas vienubrīd sakrīt Modrim nelabvēlīgā režģī kā slazdā un ar klakšķi aizcērtas. Tā drīzāk ir totāla vienaldzība, kas caurauž filmas pasauli arī ārpus juridisko iestāžu sienām – piemēram, skolā, kur ar vienu īsu un precīzu detaļu vide raksturota smalkāk un nežēlīgāk nekā pie Andra Gaujas *Izlaiduma gada* demonstratīvajiem pipētājiem (viduslaiku bruņniecības tēmā iegrīmušu skolotāju pusvārda pārtrauc zvans, un klase vienkārši klusējot ceļas, ņem somas un iet projām, teikuma beigām izskanot jau tukšā telpā...).

Modra lejupceļā caur tiesu instancēm viss notiek tik nejausi un formālā ziņā it kā pat pareizi, ka tad jau varētu apsūdzēt arī leģendāro ķieģeli, kurš uzkrīt uz galvas visnevainīgākajam garāmgājējam. Un Modris nemaz nav nekāds nevainīgais garāmgājējs, visas viņa pastrādātās mulķības patiešām ir pieskaitāmas «administratīvi sodāmiem nodarījumiem...» Tiesa, tas ir daudz nevainīgāks par Jāņa Norda filmas *Mammu, es tevi mīlu* (2013) varoņa šīveršanu svešā dzīvoklī; varētu domāt, ka Kursieša Modrim tāpat pienākas *happy end* kā Norda Raimondam...

Par Kursieša filmas finālu man kā «finā-

lu fanej» sakāms tikai viens – tas ir tik lieliski jaudīgs, ka elpa aizraujas. Tā pati reizēm kaitinošā klusēšana, kuru Modris piekopis jau visu ekrāna laiku, pēkšņi izrādās tik ietilpīga, ka to drīzāk var raksturot ar klasisko «neviena lieka vārda». Un meiteņu «engļu koris» uz tiūriem (liels skaņotājs komponistes Līgas Celmas-Kursietes darbs).

IGNORĒT ZIEMU

Vēl palikuši neminēti dažī pilngriņi iespaidi no filmas – operatora Bogumila Godfrejova darbs, īpaši šaurajā Modra un mātes dzīvoklī, kur nav neviena kopplāna, tikai pavērtu durvju spraugas, tāda prusaku kopdzīve bez gaismas un gaisa.

Un lielais Modra gājienis cauri divām radikālām atšķirīgām pasaulēm Valņu ielas blakus klubos, cauri trešajai – masku gājiena virpulim – nonākot mistiski tukšā Zīrgu ielā – pirmoreiz T kreklā, it kā viņš pēkšņi būtu saņēmis cīnīties pret ziemu un aukstumu, vienkārši naivi ignorēdams tos... Skaidrs, ka tas nepalīdz un Modris atjēdzas turpat, kur bijis (ar automātā spēljošu Rūdolfu Plēpi fonā, un tā gan šķiet talantīgām aktierim diezgan pazemojoša «atziņšanās kadrā» – labāk nebūtu piekritis...).

Gredzenveida kompozīcijas labad arī noslēgumā viens salīdzinājums – skatoties *Modri*, pamazām nobriest tā pati nevertamā sajūta, kas mani piemeklēja Jāņa Norda filmā *Mammu, es tevi mīlu*, – kaut kādās grūti formulējamās niansēs šī filma atšķiras no latvju spēlfilmu mainstreama, pārkāpj lokālas problemātikas un «pašmāju darinājuma» pieticīgās robežas. Tiesa, tā varbūt nesitīs nekādas kases rekordus pirmajā vikendā, taču arī liktenis «pazudis bez vēsts» filmai *Modris* nedraud.

MODRIS

Drama. Latvija. 2014.
Režisors Jura Kursietis
Lomās Kristers Pikša, Rēzija Kalniņa u. c.
★★★★★

23. OKTOBRIS, 2014